Programma Waterveiligheid

Strategisch doel

We beschermen Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier tegen hoogwater vanuit zee en IJsselmeer met onze primaire waterkeringen. We zorgen dat circa 182 kilometer dijken, duinen en harde keringen (zoals sluizen) langs het IJsselmeer, de Waddenzee en de Noordzee op orde zijn en blijven.

Klimaatverandering zorgt ervoor dat de zeespiegel stijgt, er meer neerslag in de winter valt, het vaker lang droog is en er heftigere piekbuien vallen. We passen onze waterkeringen aan de klimaatverandering aan, zodat onze delta beschermd blijft tegen overstromingen.

Daarnaast beschermen we steden, dorpen, polders en gebieden tegen wateroverlast vanuit de boezem. De circa 3.100 kilometer aan regionale keringen moeten bestand zijn tegen tijdelijk hogere waterstanden en droogte. Verder zijn er circa 800 kilometer aan lokale keringen die polders en gebieden beschermen tegen wateroverlast vanuit de boezem, tussenboezems en deelsystemen. Ook voor deze regionale en lokale waterkeringen zorgen we ervoor dat deze op orde zijn en blijven.

Met onze zorg voor de primaire en regionale waterkeringen geven we invulling aan de Europese richtlijn Overstromingsrisico's.

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Betrokken verbonden partijen:	N.v.t.

Ambitie

We beschermen ons beheergebied tegen overstromingen vanuit de Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer en de Friese boezemwateren. We zorgen dat de waterkeringen (dijken, duinen, boezemkaden en kunstwerken als sluizen) aan de landelijke en provinciale normen voldoen. Daarbij dragen we zoveel mogelijk bij aan ambities uit de bredere maatschappelijke thema's als biodiversiteit, erfgoed, circulariteit en duurzaamheid. De uitvoering doen we zoveel mogelijk zonder extra uitstoot.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. De onderstaande prestatie-indicatoren zijn nog in ontwikkeling.
Daarnaast is ook het WAVES dashboard beschikbaar. Jaarlijks maken de waterschappen de gegevens die hiervoor de basis vormen beschikbaar via de bedrijfsvergelijking Waterschapsspiegel. Dit dashboard maakt de gegevens inzichtelijk, georganiseerd naar thema en is hier te vinden.

De volgende prestatie indicatoren zijn voor 2027 opgenomen:

Nr	Prestatie indicatoren	Doelstelling	Meetwaarde

1.	Klaar voor het stormseizoen primaire waterkeringen en secundaire waterkeringen	Als sluitstuk voor het beheer en onderhoud van de primaire en secundaire waterkeringen wordt elk jaar met aanvang van het stormseizoen de 'memo klaar voor het stormseizoen' opgeleverd. Hierin staan de uitgevoerde werkzaamheden en aandachtspunten voor de waterveiligheid. De memo concludeert of het waterschap gesteld staat om het stormseizoen goed door te komen.	- 100% van de keringen zijn tijdig geïnspecteerd - 100% van de risicovolle gebreken zijn opgelost - 100% van de bestrijdingsplannen zijn geactualiseerd - 100% van de proefsluitingen zijn uitgevoerd (SWK om het jaar) - 0% risico locaties zonder beheersmaatregel - 95% van de assetdata is actueel en accuraat - 0% niet vergunde werken binnen de beschermingszone van de primaire waterkeringen
2.	% zeedijken op sterkte	De zeedijken zijn tijdig op voldoende sterkte; geredeneerd vanuit de landelijke normering.	- 100% zeedijken in 2050 op sterkte. - In 2027 wordt voor de dijkversterkingen Ternaard - Peasens-Moddergat en Groen krediet aangevraagd, een aannemer geselecteerd en start de realisatiefase.
3.	% regionale waterkering versterkt	De regionale waterkeringen voldoen aan de regionale normering waterveiligheid.	- In 2027 wordt, op circa 10 km na, het huidige oevers en kadeprogramma afgerond. In 13 jaar is de opgave van 1300 km gerealiseerd. - Opgave uit beoordeling regionale waterkeringen 2025 wordt gepland (uitvoering vanaf 2028).

4.	% risicogericht onderhoud d.m.v. inspecties regionale en lokale keringen op orde	Jaarlijks wordt er een inspectie van regionale waterkeringen en 2-jaarlijks een inspectie van lokale waterkeringen uitgevoerd. Er wordt risicogericht geprioriteerd op welke keringen voor 1 oktober (groot-) onderhoud wordt gepleegd.	100% Risicovolle regionale en lokale keringen door inspecties en onderhoud hersteld. Onderhoud 0 (nee) of 1 (ja)
5.	% klaar voor het stormseizoen RWK en LWK	Als onderdeel van het beheer en onderhoud van de regionale en lokale keringen wordt ieder jaar vóór het stormseizoen de memo 'klaar voor het storm- en hoogwaterseizoen RWK LWK' opgesteld. In deze memo staat welke werkzaamheden zijn uitgevoerd en welke aandachtspunten er zijn voor de waterveiligheid. Ook wordt aangegeven of de regionale en lokale keringen voldoende zijn voorbereid op het komende storm- en hoogwaterseizoen.	-100% bestrijdingsplan op orde -10% proefsluitingen kunstwerken -100% meest risicovolle locaties hersteld -0% risicolocaties zonder beheersmaatregel -opgeleverd in een memo 0 (nee) of 1 (ja)
6.	Afname gevangen muskusratten	Conform landelijke opdracht 'Muskusratten terugdringen tot de landgrens 2034'. Voor Wetterskip is het uiteindelijke doel maximaal 50 muskusratten per jaar.	Aantal gevangen muskusratten minder dan vorig jaar (2025: 86 vangsten).
7.	% waterkering geïnspecteerd op graafschade	Jaarlijks worden alle waterkeringen die binnen 5 kilometer van een locatie liggen waar bevers en dassen gevestigd zijn, geïnspecteerd op graafschade. Bij aanwezigheid van schade worden er maatregelen getroffen om de kering te herstellen.	100% van de betreffende keringen is geïnspecteerd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Veilige primaire waterkeringen

We zijn voorbereid op lange termijn klimaatverandering

De tweede herijking van het Deltaprogramma geeft voor de waterveiligheid geen grote wijzigingen in strategie. Landelijk worden de zandtekorten langs de kust via het zandsuppleties aangevuld. Deze suppleties dragen ook bij het meegroeien van de platen in de Waddenzee op de lange termijn. Ook worden dijken, daar waar het kan, met zoveel mogelijk natuurlijke materialen (klei en gras) versterkt zodat deze keringen makkelijker uit te breiden zijn bij een volgende versterking. Bij de Afsluitdijk zijn door Rijkswaterstaat voortstuwers aangelegd om het huidige peil van het IJsselmeer te beheersen.

Door zeespiegelstijging zullen onze Waddenzeedijken hoger en daarmee in de basis breder moeten worden. In het kader van het uitvoeringsprogramma Wadden 2050+ is een routekaart voor de kustzone opgesteld. Deze routekaart geeft aan hoe we langs de Waddenzee de ruimte voor de bredere dijken willen vinden. In 2027 krijgt deze routekaart een vervolg in de regionale besluitvorming en wordt duidelijk hoe het proces in de ruimtelijke ordening er uit gaat zien.

Onze primaire waterkeringen voldoen aan de landelijke norm
Als beheerder beoordelen we of onze dijken voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar voeren we opnieuw een beoordeling uit. Dit doen we op basis van de rekenmodellen die landelijk door het Rijk worden gemaakt. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035. De verschillende dijktrajecten zijn verdeeld over de looptijd van deze beoordeling (2023-2035).

In 2027 wordt het bestuur de beoordeling van het dijktraject tussen Stavoren en Lemmer voorgelegd. De afgekeurde dijktrajecten worden geprogrammeerd voor versterking in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

In het verleden is al een aantal primaire dijk kilometers versterkt en op hoogte gebracht. In 2027 zetten we de voorbereiding van andere dijktrajecten voort. Vanaf iets ten westen van Holwerd en het Lauwersmeer starten we met de realisatiefase voor de projecten Ternaard-Paesens-Moddergat en Groen door het algemeen bestuur een kredietbesluit voor te leggen en aannemers te contracteren. Hierna start de voorbereiding op het fysiek aanpassen van de dijken. Bij Harlingen zullen we, vanuit het gebiedsproces samen met de provincie en gemeente, een vervolg geven aan de verkenningsfase waarbij we onderzoeken welke oplossing noodzakelijk is om de waterveiligheid te borgen. Voor de dijkversterking op Schiermonnikoog wordt in de loop van 2027 door het Rijk wettelijk de veiligheidsnorm vastgesteld. Het project wordt op de nieuwe norm aangepast.

Ook in 2027 zullen we ons actief en constructief inzetten binnen de Alliantie van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma en alle ontwikkelingen die bestuurlijk en ambtelijk spelen.

Wettelijke zorgplicht voor primaire waterkeringen
We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. Veel van het werk in de jaarlijkse cyclus vindt achter de schermen plaats. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht hebben dat onze dijken, duinen en sluizen, voldoen aan de veiligheidseisen. De Inspectie Leefomgeving en Transport (wettelijk toezichthouder) toetst ons op het invullen van deze zorgplicht. Wij gebruiken een uitgebreid dashboard voor de zorgplicht waarmee we kunnen aantonen dat we als organisatie alle facetten van de zorg goed hebben georganiseerd en belegd; en dat we dit consequent en vakkundig doen. We rapporteren hier jaarlijks over aan het bestuur via de Rapportage Zorgplicht.

We inspecteren, onderhouden en beheren onze dijken (primaire keringen) conform onze zorgplicht. Het sluitstuk van deze jaarlijkse cyclus van de inspectie, onderhoud en toetsing leidt in oktober tot het memo 'Klaar voor stormseizoen'. Dit memo informeert het bestuur of de primaire keringen veilig zijn voor het stormseizoen en of de organisatie goed toegerust is om hoog water het hoofd te bieden. Deze memo geeft een overzicht van: het uitgevoerde onderhoud, het testen van sluitingsprotocollen, de actualisatie van hoogwaterplannen en de calamiteitenoefeningen. Om dit zo efficiënt mogelijk te doen passen we assetmanagement toe. Dit betekent dat we voor alle keuzes kosten, prestaties en risico's zo goed mogelijk tegen elkaar afwegen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Sterke regionale waterkeringen
Onze regionale waterkeringen voldoen aan de provinciale norm
Het huidige herstelprogramma regionale waterkering, dat doorloopt tot en met 31 december 2027, heeft als doelstelling dat 1300 km regionale waterkeringen is hersteld en voldoet aan de veiligheidsnorm. In 2027 ronden we, op circa 10 km regionale waterkering na, het huidige herstelprogramma af. De laatste circa 10 km gaat net de jaargrens over of is afhankelijk van beslissingen van derden, zoals andere overheden of vergunningverlening. Hiermee houden we ons aan de afspraak met de provincie Fryslân om dit programma in 2027 af te ronden. De waterkeringen blijven echter zakken door zetting en bodemdaling waardoor de keringen regelmatig moeten worden versterkt. In 2025 is de meest recente beoordeling opgeleverd waaruit een nieuwe versterkingsopgave voor de regionale waterkeringen volgt. Deze keringen worden vanaf 2028 versterkt.

Beheer regionale waterkeringen

De regionale waterkeringen worden risicogestuurd beheerd, onderhouden en hersteld. Door beoordeling, regelmatige inspectie en programmatische integrale aanpak houden we grip op de staat van de regionale keringen. We zoeken actief de koppeling met het herstel van lokale keringen. We beheren invasieve exoten zoals muskusratten en reuzenberenklauw, omdat die de waterveiligheid bedreigen. Ook inheemse (beschermde) soorten zoals dassen en bevers graven in onze regionale en lokale waterkeringen. Met name de bevers vormen op termijn een steeds groter risico voor ons beheergebied. Om de risico's te beperken doen we zelf wat we kunnen binnen onze taken en verantwoordelijkheden en leveren we onze kennis aan andere beleidsverantwoordelijke partijen zoals de provincies.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Lokale keringen

Naast de regionale waterkeringen vervullen de lokale waterkeringen een functie binnen het regionale watersysteem en beschermen tegen wateroverlast. Ook de lokale waterkeringen worden lager door zetting en bodemdaling. De risico's voor de achterliggende gebieden zijn geringer dan bij de regionale waterkeringen. Ook de lokale waterkeringen beheren, onderhouden en verbeteren we risicogestuurd.

Door het verbeteren van de data, beoordeling, regelmatige inspecties en een integrale programmering met regionale keringen houden we grip op de toestand en risico's van de lokale keringen en sturen we op een doelmatig herstel.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten meerjarig voor programma Waterveiligheid getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Waterveiligheid	Actuele begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030	Begroting 2031
Baten	1.717	2.099	2.219	2.369	2.369	2.369
Lasten	-36.047	-38.600	-39.247	-39.942	-41.419	-43.491
Saldo van baten en lasten	-34.330	-36.501	-37.028	-37.573	-39.050	-41.121
Mutaties reserves	65	47	47	47	47	47
Structureel begrotingssaldo programma	-34.265	-36.454	-36.981	-37.526	-39.003	-41.074

Toelichting op Wat mag het kosten?

Voor het jaar 2027 zijn de baten en lasten per beleidsproduct in een taartdiagram nader uitgesplitst. Hierbij is de indeling naar beleidsproduct gelijk is aan de landelijke standaard indeling voor waterschappen. In de bijlage zijn ook per programma op beleidsproduct niveau de baten en lasten nader gespecificeerd.

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2026
De budgetten zijn hoofdzakelijk toegenomen door de autonome loon- en prijsstijgingen, conform de percentages uit de perspectiefnota 2027-2031.

Investeringen 2027 -2031

Investeringen

bedragen x € 1.000

	Verzamelbesluit	2027	2028	2029	2030	2031
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma	A	5.900	6.000	6.900	13.800	14.300
HWBP - KLM deel groen uv	B	20.400	0	0	0	0
HWBP - Dijk- en duinverbetering Schier (PU)	B	900	0	6.000	0	0
Dijkverbetering Zurich-Koehool	B	0	0	0	600	0
Dijkverbetering Zurich-Koehool, Harlingen	B	0	660	0	0	0
KLM TPM deelproject uv	B	18.600	0	0	0	0
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	A	903	903	903	903	900
Programma verbeterwerken regionale en lokale keringen	A	0	7.900	7.900	7.900	7.900
Boezem/zeegemaal (voorbereidingskrediet)	B	1.900	0	0	0	0
Totaal		**48.603**	**15.463**	**21.703**	**23.203**	**23.100**

A = voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

In hoofdstuk ‘Overzicht van voorgenomen investeringen’ wordt een nadere toelichting gegeven op de investeringen 2027.